

Neset Kraft AS  
Handeland  
4462 HOVSHERAD

Deres ref

Vår ref

Dato

24/413-

4. november 2024

## Vedtak i sak om økt regulering av Ljosvatnet i Lund kommune

Vi viser til oversendt klage datert 12. februar 2024.

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) avslo søknad om tillatelse til økt regulering av Ljosvatn i vedtak 21. desember 2020.

NVEs vedtak om avslag er påklaget av Neset Kraft AS. NVE har vurdert klagen uten å finne grunn til å endre vedtaket, og har oversendt saken til departementet for endelig avgjørelse.

### Bakgrunn

NVE mottok søknad fra Neset Kraft AS datert 07. desember 2018 om tillatelse til å regulere Ljosvatn, Øvre- og Nedre Rundtjørn og Åmstadvatn for kraftproduksjon i Østre og Nedre Neset kraftverk i Lund kommune i Rogaland. De omsøkte reguleringene ligger i Liåni vassdragsområde hvor Åmstadvatn drenerer til Øvre- og Nedre Rundtjørn og deretter til Ljosvatn. Det er tre eksisterende kraftverk i området, Østre-, Vestre- og Nedre Neset kraftverk. De omsøkte reguleringene vil utnyttes i Østre- og Nedre Neset kraftverk som i dag har en årlig middelproduksjon på henholdsvis 4,9 og 7,3 GWh.

Neset Kraft AS søkte om å regulere Åmstadvatn med 4 meter mellom kote 463,4 og 467,4 samt om å regulere Øvre- og Nedre Rundtjørn med 3 meter mellom kote 442,4 og 445,4. I tillegg ble det søkt om en ytterligere regulering av Ljosvatn. Ljosvatnet er i dag regulert med 10 cm. I søknaden ønsker tiltakshaver å regulere vatnet med 2 meter mellom kote 404,70 og 402,70. I dag reguleres Ljosvatn mellom kote 403,70 og 403,60. Det er en eksisterende dam ved utløpet til Ljosland. Denne dammen er også inntaksdam til Østre Neset kraftverk.

NVE sendte saken på høring 04. januar 2019, og mottok hørings svar fra Statsforvalteren i Rogaland, Rogaland fylkeskommune, Direktoratet fra mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard, Naturvernforbundet i Rogaland og Marit Lagestrand. Befaring av prosjektet ble gjennomført 06. juni 2019.

NVE fattet 21. desember 2021 vedtak om at kravene i vannressursloven § 25 ikke var oppfylt. NVE viste til at reguleringene etter deres syn vil øke den samlede belastningen i vassdraget ved at omfanget av de tekniske inngrepene blir større enn i dag. NVE veide fordelene reguleringene har for Østre og Nedre Neset kraftverk, opp mot de negative konsekvensene for urørt natur og landskap til å være for store til å kunne gi konsesjon til regulering av Ljosvatn, Øvre- og Nedre Rundtjørn og Åmstadvatn. NVE konkluderte med at de negative konsekvensene for allmenne interesser ved å regulere de fire vannene, ikke står i et rimelig forhold til en estimert økt kraftproduksjon på 1,35 GWh/år.

Neset Kraft AS klaget på NVEs vedtak datert 18. januar 2021, med utfyllende kommentar i brev datert 19. februar 2021. Klager tar til etterretning avslag på regulering av Åmstadvatn og Øvre- og Nedre Rundtjørn. Klagen retter seg derfor kun mot NVEs avslag om å øke reguleringen av Ljosvatn. Neset Kraft AS er uenig i NVEs avveining av fordeler og ulemper knyttet til tiltaket. I klagen lanserer Neset Kraft AS samtidig et nytt forslag til regulerings høyde. I klagen foreslår Neset Kraft AS å redusere regulerings høyden til 1,2 m, med LRV på kote 402,7 og HRV på kote 403,9. Denne reduksjonen vil medføre mindre neddemming enn omsøkt regulerings høyde. Reguleringen vil gi en økt kraftproduksjon på 0,63 GWh/år, sammenlignet med dagens kraftproduksjon.

NVE fant ikke grunn til å omgjøre sitt vedtak, og oversendte 12. februar 2024 klagen til departementet for endelig avgjørelse i tråd med forvaltningsloven § 33.

### **Klagen**

Klagen er tilgjengelig i sin helhet i saksdokumentene. Departementet gjengir hovedanførselsene i klagen.

Klager anfører at de har endret søknaden og nå søker om en lavere regulert vannstand på kote 402,7 moh og høyest regulerte vannstand på kote 403,9 moh. Det innebærer at overløpet og dammen heves 0,2 m, med en påstøp og at dermed vil vannstanden kun heves med 0,2 cm og neddemt areal blir minimalisert.

Klager skriver at det av høringspartene er skapt en uklarhet rundt forholdet til myren ved vannet og at den ikke kan karakteriseres som slåttemyr. Neset Kraft AS viser til at dette tilbakevises av lokale kjentfolk og at det gjennom biologiske undersøkelser heller ikke er gjort funn som tyder på at det er slåttemyr. Klager skriver videre at med en mindre regulering vil myren dessuten i svært liten grad påvirkes.

Når det gjelder begrunnelsen om at tiltaket vil berøre områder med sammenhengende

naturområder med urørt preg, anfører klager at det er vei inn til området både langs vannet og bort til dammen. I tillegg er det gravd kanal i vannet inn mot den etablerte dammen. Videre påpeker klager at det er stort beitetrykk av både storfe og småfe i området. Klager anfører at området ikke er å oppfatte som urørt.

Neset Kraft AS mener inngrepet ved en slik mindre regulering, ikke har spesielt store ulemper. En regulering på 1,2 m gir en økt produksjon i Østre- og Nedre Neset kraftverk på 630.000 kWh og vil gi noe økt kraftproduksjon også i kraftstasjoner nedstrøms Nedre Neset Kraft verk. Neset Kraft AS kan ikke se at avslag på regulering av Ljosvatn er tilstrekkelig begrunnet, og ber om at vedtaket omgjøres.

### **NVEs kommentar til klagen**

Til det justerte alternativet anfører NVE at dette resulterer i en antatt halvering av nytt neddemt areal, fra 2 til 1 daa. De skriver videre at LRV er lik for begge alternativene og at landskapsvirkningene er størst for alternativet med høyest HRV, mens konsekvensene knyttet til tørrlagt areal i reguleringssonen vil være lik for begge alternativene. De viser videre til at justert alternativ vil føre til lavere produksjon, på 0,63 GWh/år opp mot 1,35 GWh/år samlet for de fire reguleringene i avslått søknad.

NVE viser til begrunnelsen for vedtaket der de la betydelig vekt på landskapsvirkningene knyttet til reguleringssonen rundt Ljosvatn, samt de negative virkningene av erosjon og utvasking. På grunn av det flate terrenget mener NVE at det tørrlagte arealet blir stort og dermed svært synlig i landskapet. Videre la direktoratet vekt på forringelse av områdets verdi for friluftsliv og rekreasjon, samlet belastning i området med eksisterende og omsøkte tiltak, og endret vannføringsdynamikk nedenfor inntaket til Østre Neset kraftverk. Etter NVEs syn er avslaget på søknad om ytterligere regulering av Ljosvatnet tilstrekkelig begrunnet.

I konsesjonsvedtaket beskrev NVE usikkerheten knyttet til om myra ved Ljosvatnet kunne defineres som slåttemyr. NVE konkluderte med at det ikke var grunnlag for å utrede dette nærmere, da andre hensyn var tungtveiende for konsesjonsspørsmålet. NVE la derfor ikke vekt på om myren var slåttemyr i vedtaket.

### **Departementets vurdering**

#### Rettslig utgangspunkt

Departementet har kompetanse til å prøve alle sider av saken, jf. forvaltningsloven § 34 annet ledd. Departementet kan også ta hensyn til forhold som ikke er berørt i klagen. Departementet vil drøfte de merknadene i klagen som er nødvendig for å begrunne avgjørelsen, jf. forvaltningsloven § 25.

Det følger av vannressursloven § 25 første ledd at konsesjon bare kan gis hvis fordelene ved tiltaket overstiger skader og ulemper for allmenne og private interesser som blir berørt i vassdraget eller nedbørfeltet. Annet ledd fastslår at når et tiltak er av varig karakter, skal kravet i første ledd være oppfylt på lengre sikt.

Bestemmelsen angir minstekrav for å gi konsesjon. Dersom minstekravet er oppfylt, blir en bredere vurdering avgjørende for om konsesjon gis. Forarbeidene presiserer at det ikke er nok til å gi konsesjon at det ikke er dokumentert at skader og ulemper er større enn fordelene. I dette ligger det et element av et føre-var-prinsipp, jf. Ot.prp. nr.39 (1998-1999) s. 343.

Departementet understreker at klagebehandlingen følgelig skjer på grunnlag av en helhetlig avveining av prosjektets samlede fordeler og ulemper.

#### Samfunnsnytte og prissatte konsekvenser

Departementet mener at den viktigste samfunnsnytt med økt regulering av Ljosvatn vil være økt produksjon av fornybar energi i Østre og Nedre Neset kraftverk. Østre Neset kraftverk vil ha en installert effekt på 1,64 MW med en årlig produksjon på 5,3 GWh. Dette gir en økt produksjon i Nedre Neset kraftverk med en årlig produksjon på 7,5 GWh. En regulering av Ljosvatn vil i et gjennomsnittsårlig gi 0,63 GWh økt produksjon i Østre- og Nedre Neset kraftverk som totalt gir en årlig produksjon på 12,8 GWh. Dette vil også gi økt inntjening til kraftverkene. I tillegg vil reguleringene gi økt fleksibilitet for søker til å produsere strøm i perioder med høyere pris. Det omsøkte tiltaket vil gi inntekter til søker og grunneiere og generere skatteinntekter. Departementet bemerker at selv om Østre Neset kraftverk vil bidra med produksjon av fornybar energi, er dette isolert sett et beskjedent bidrag til kraftsystemet.

Neset kraft AS oppgir i 2021 en investeringskostnad på 440.000 kr som gir en spesifikk utbyggingskostnad på 0,7 kr/kWh. NVE har ikke gitt oppdaterte utbyggingskostnader på nytt alternativ. Departementet har foretatt oppdaterte beregninger som viser en spesifikk utbyggingskostnad på 0,63 kr/kWh.

Inntektssiden av prosjektet, representert ved nåverdien av prosjektet, inngår som et element i departementets samlede vurdering av fordelene og ulempene ved prosjektet.

Departementet har gjort en utregning av nåverdien basert på søkers oppgitte investeringskostnader, typiske driftskostnader, forventet produksjon og et utfallsrom for kraftprisen slik den er modellert av NVE frem mot 2040 (høy/lav/basis).

Tiltaket har klart positiv nåverdi for alle prisbaner og i hele usikkerhetsspennet for utbyggingskostnad.

#### Biologisk mangfold

Influensområdet er kollete og tilhører borenemoral sone, som er overgangen mellom edelløvsog og barskog. Edelløvsog med mye eik dominerer i sørvendte lier med godt jordsmonn. Bjørk, furu, osp, einer og gråor dominerer tresjiktet i det meste av området. På sørsiden av Ljosvatnet er det en kystlynghei som angis med lokal verdi. Lokaliteten påvirkes ikke av det planlagte tiltaket.

På østsiden av Ljosvatnet er det lokalisert et myrområde som vil bli berørt av utbyggingen. Grunneier Marit Sahlin Lagerstrand viser til at lokaliteten er en gammel slåttestøl. Statsforvalteren er usikker på om lokaliteten kan karakteriseres som slåttevær og skriver at de ikke har kunnskap nok til å kunne vurdere det. De understreker at slåttevær er en sterkt truet naturtype, og at Statsforvalteren vil fraråde konsesjon dersom det viser seg at myren er en slåttevær.

NVE legger til grunn i sitt vedtak at det er stor sannsynlighet for at myren har vært brukt til slått, men de finner det usikkert om den kan defineres som slåttevær. NVE har ikke funnet grunnlag til å pålegge tilleggsundersøkelser i saken, og mener det er andre hensyn som vil være tungtveiende for konsesjonsspørsmålet.

Klager viser til at myren ble befart i forbindelse med utarbeidelsen av biologisk mangfoldrapporten i 2017, i forbindelse med søknaden og at den ikke ble karakterisert som slåttevær. De skriver videre at dette funnet ble bekreftet gjennom samtaler med eldre lokalkjente som ikke kan erindre at myren ved Ljosvatn har vært slått eller holdt i hevd de siste 50-60 årene. Avslutningsvis viser klager til at utbyggingen nå er redusert i omfang og at tiltaket dermed vil ha liten påvirkning på myren.

Departementet mener at det gjennom befaring og undersøkelser i felt er godt nok dokumentert at myrområdet på østsiden av Ljosvatnet ikke kan karakteriseres som slåttevær.

Det er registrert forekomst av hare (NT) i området. Utover dette er det ikke registrert rødlistede terrestriske arter i området. Videre gir biologisk mangfoldrapporten området liten verdi for fugl og pattedyr, siden det ikke er registrert eller observert sjeldne eller sårbare arter i influensområdet.

Det er ikke gjort funn av fiskearter med spesiell forvaltningsinteresse. Prøvefisket som ble gjort i forbindelse med søknaden, viste at Ljosvatnet er overbefolket av småvokst ørret av dårlig kvalitet. Vannkvaliteten, bunndyr og fisk som ble kartlagt i området peker i retning av at vassdraget har lav produktivitet. Ingen av høringspartene har kommentert forholdet til akvatisk miljø.

Departementet mener at en ytterligere regulering av Ljosvatnet vil ha liten negativ virkning på det biologiske mangfoldet. Det er lagt liten vekt på dette i vurderingen av konsesjonsspørsmålet.

#### Landskap og friluftsliv

Det planlagte tiltaket innebærer at eksisterende dam heves med 1 m. Videre skal det sprenges en kort kanal i innløpet mot dammen for å få senket vannstanden til LRV. Tiltaket vil demme ned et areal i størrelsesorden 24.000 m<sup>2</sup>. I tillegg skal det gjøres en kanalisering ved innløpet til dammen.

Det fremgår av søknaden at det forekommer noe jakt i området. Området er forholdsvis lite brukt som turområde på sommerstid. Om vinteren er det mer brukt til skiturer.

Statsforvalteren uttaler at en reguleringshøyde på 2-4 meter av Ljosvatn, i perioder vil gi markerte synlige inngrep i landskapet. De mener at de beskrevne avbøtende tiltakene vil ivareta framkommeligheten for turgåere, men at reguleringene fortsatt vil kunne redusere opplevelsesverdien.

I høringsuttalelsen fra fylkeskommunen står det at reguleringene vil berøre store sammenhengende naturområder med urørt preg. En utbygging vil dermed være i konflikt med deres vedtatte strategidokument for små vannkraftverk i Rogaland (2014). Videre mener fylkeskommunen at en regulering av Ljosvatn vil ha negative virkninger på areal og landskapet rundt vannet, siden terrenget rundt Ljosvatn består av mye myr og er relativt flatt.

Marit Sahlin Lagerstand er berørt grunneier og skriver at området er et viktig rekreasjonsområde for hennes familie og at mulighetene for telting, bading og fiske vil forverres ved regulering av vannene. Videre mener hun at reguleringen vil også ødelegge et veldig naturskjønt område.

NVE skriver i sitt vedtak at området verdi for friluftsliv og rekreasjon vil reduseres ved regulering av vannet. Framkommeligheten til vannkanten vil reduseres i perioder med lav vannstand, og vannene blir mindre tilgjengelig for fiske og bading. Landskapet vil også endre karakter med flere inngrep og synlige reguleringssoner. Videre skriver de at konsekvensene for landskap i stor grad vil være knyttet til reguleringssonene. De mener at rundt Ljosvatn vil konsekvensene bli særlig store fordi terrenget består av flere flate myrområder. Myrområder er utsatt for utvasking og erosjon, og disse områdene vil i stor grad bli negativt påvirket av en regulering.

NVE understreker dette ytterligere i sin oversendelse av klagen til departementet, og viser også til konsesjon av 28. januar 2010 gitt Neset Kraft AS for bygging av Østre Neset kraftverk og 10 cm regulering av Ljosvatn. Konsesjonen ble da gitt med bakgrunn i at reguleringen var innenfor Ljosvatnets naturlige vannstandsvariasjoner. NVE hevder en ytterligere regulering vil overstige vannets naturlige svingninger og gi erosjon og utvasking i reguleringssonen. De påpeker at myrområdet ved Ljosvatnet er spesielt utsatt for dette. Redusert vannstand vil også kunne føre til drenering av myren og mulige klimagassutslipp som følge av tørrlagt våtmark.

Departementet vil påpeke at området opp til Ljosvatn allerede i dag er preget av tekniske inngrep knyttet til Østre Neset kraftverk. Inngrepene består av adkomstvei til inntaket, rørgatetrase og inntaksdammen. Alle inngrepene ligger i østenden av Ljosvatn. Etter departementets syn er det ikke grunnlag for å karakterisere utbyggingsområdet som en del av et sammenhengende naturområde med urørt preg.

Departementet støtter vurderingene om at tiltaket vil bidra til endret opplevelsesverdi ved friluftslivsutøvelse i planområdet og nærliggende områder. Vassdraget og planområdet har imidlertid begrenset synlighet i et større landskapsrom. Videre vil reguleringssonene rundt Ljosvatn være mest synlig i sommerhalvåret når det er lite turgåere i området. På vinterstid vil is- og snødekke gjøre inngrepene mindre synlige. Departementet mener det ikke er påvist verdifulle landskapselementer i området og at det derfor kan karakteriseres med liten verdi, jf. departementets retningslinjer for småkraft.

Departementet mener at virkningen av tiltaket for friluftsliv og landskap er liten negativ. Departementet har lagt noe vekt på virkningene for friluftsliv og landskap i vurderingen av konsesjonsspørsmålet.

#### Oppsummering og konklusjon

Etter departementets syn vil en økt regulering av Ljosvatn ha avgrensede negative virkninger for allmenne og private interesser. Landskap og friluftsliv vil bli lite negativt påvirket i form av økt reguleringssone rundt Ljosvatn. Departementet vurderer at tiltaket ellers vil ha liten påvirkning på biologisk mangfold i området.

De prissatte virkningene av reguleringen, som er verdien av den økte produksjonen av fornybar energi målt opp mot utbyggingskostnadene, gir klart positiv nåverdi.

Etter en helhetlig vurdering finner departementet at fordelene ved tiltaket overstiger ulempene. Vilkåret for å gi konsesjon jf. vannressursloven § 25 er dermed vurdert som oppfylt.

#### **Departementets vedtak**

Klagen fra Neset kraft AS tas til følge. Departementet omgjør NVEs vedtak om avslag på søknad om økt regulering, og gir tillatelse til økt regulering av Ljosvatn. Vedlagt følger oppdatert vassdragskonsesjon med post 1 er endret i tråd med departementets vedtak.

Dette vedtaket kan ikke påklages, jf. forvaltningsloven § 28 tredje ledd, første punktum.

Med hilsen

Trond Ulven Ingvaldsen (e.f.)  
avdelingsdirektør

Hege Eiken Hartveit  
seniorrådgiver

*Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer*

**Kopi**

Lund kommune

Naturvernforbundet i Rogaland

Norges vassdrags- og energidirektorat

Rogaland fylkeskommune

Statsforvalteren i Rogaland

KOPPI